

Laajeneeko yrityskauppojen ilmoitusvelvollisuus vuoden 2023 alusta?

Tausta

Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV) julkaisi kesällä 2021 selvityksen yrityskauppalvonnassa ilmoitusvelvollisuuden muutostarpeista. Selvityksessä virasto katsoi, että Suomen kansantalouteen nähden nykyiset ilmoitusvelvollisuuden liikevaihtorajat ovat liian korkeat. Rajojen alle jää KKV:n näkemyksen mukaan kokonaisia toimialoja tai tuote- ja maantieteellisiä markkinoita. Rajat ovat korkeat myös esimerkiksi muihin Pohjoismaihin verrattuna.

Selvityksessä ehdotettiin sekä yrityskauppojen ilmoitusvelvollisuuden liikevaihtorajojen muuttamista että niin kutsutun otto-oikeuden sisällyttämistä lakiin. Otto-oikeudella tarkoitetaan viranomaisen oikeutta vaatia yritystä tekemään yrityskaupasta ilmoitus ja tutkia yrityskauppa, vaikka yleiset ilmoittamisen liikevaihtorajat eivät täytyisi. Olemme aiemmin kirjoittaneet yrityskauppalvontaan ehdotetuista muutoksista Newsflashissämme.

Yrityskauppojen ilmoitusvelvollisuuden muutostarpeita koskeva ehdotus on edennyt Työ- ja elinkeinoministeriöön (TEM). TEM julkaisi ehdotukseen liittyvän arviomuistion, joka pohjautuu KKV:n selvitykseen. Arviomuistion kohteena ovat seuraavat muutokset yrityskauppojen ilmoitusvelvollisuuteen:

- Yrityskaupan osapuolten yhteenlaskettua liikevaihtoa koskevan ilmoittamisen edellytyksen muuttaminen maailmanlaajuisesta 350 miljoonan euron liikevaihdosta Suomesta kertyneeseen 100 miljoonan euron liikevaihtoon. Vähintään kahden yrityskaupan osapuolen Suomesta kertyneen liikevaihdon raja säilyisi ennallaan nykyisessä 20 miljoonassa eurossa.
- KKV:lle annettava otto-oikeus. KKV voisi vaatia liikevaihtorajojen alle jäävän yrityskaupan ilmoitettavaksi, mikäli yrityskaupan osapuolten yhteenlaskettu Suomesta kertynyt liikevaihto ylittää 50 miljoonaa euroa ja yrityskauppa voi johtaa haitallisiin kilpailuvaikutuksiin Suomessa. Otto-oikeudella ei olisi liikevaihdon alarajaa yrityskaupan kohteen osalta.

Tärkeää tietää

- Yrityskauppalvonnassa ilmoitusvelvollisuuden muutostarve on arvioitavana Työ- ja elinkeinoministeriössä. Ministeriö kuuli hiljattain sidosryhmiä ehdotuksesta.
- Ilmoitusvelvollisuuden liikevaihtorajoja ehdotetaan alennettavaksi. Arvioitavana on lisäksi Kilpailu- ja kuluttajavirastolle annettava mahdollisuus tutkia ja puuttua yrityskauppoihin, jotka eivät ylitä liikevaihtorajoja.
- Muutos voisi tulla voimaan jo vuoden 2023 alusta.

TEM:n arvion mukaan otto-oikeuden ohella lakiin olisi syytä sisällyttää mahdollisuus yrityskaupan vapaaehtoiseen ilmoittamiseen. Lisäksi TEM:n mukaan otto-oikeuden käyttöön tulisi asettaa määräaika. Tämä lisäisi yritysten oikeusvarmuutta ja ennustettavuutta, sillä ne pystyisivät ennakoimaan minkä ajanjakson jälkeen KKV ei enää voisi ottaa yrityskaupaa tutkittavakseen.

Arviomuistion mukaan mahdollinen lakimuutos voisi tulla voimaan jo vuoden 2023 alusta lukien, ja sitä sovellettaisiin lain voimaantulon jälkeen tehtyihin yrityskauppoihin. Muutos lisäisi ilmoitettavaksi tulevien yrityskauppojen vuosittaista määrää arviolta noin kolmanneksella nykytilanteeseen verrattuna.

Ehdotettu muutos ei vaikuttaisi yrityskauppojen nykyiseen arviointitapaan tai KKV:n puuttumiskynnykseen. Sillä ei myöskään muutettaisi kilpailulakiin sisältyviä yrityskauppojen käsittelymääräaikoja.

Sidosryhmien näkemykset ehdotetuista muutoksista ja vaikutuksista yritysten kannalta

Yrityskauppa- ja valvonnan ilmoitusvelvollisuuden muutostarpeet ovat edellä todetusti tällä hetkellä Työ- ja elinkeinoministeriön arvioitavana, ja ministeriö kuuli hiljattain sidosryhmiä muutosehdotuksesta. Mikäli ehdotus etenee, hallituksen esitys pyritään näillä näkymin antamaan kesäkuussa 2022.

Liikevaihtorajan muuttamista maailmanlaajuisesta liikevaihdosta Suomesta kertyneeseen liikevaihtoon pidetään sidosryhmäkuulemisen perusteella pääosin perusteltuna. Muutos todennäköisesti kohdistaisi yrityskauppa- ja valvontaa tarkoituksenmukaisella tavalla, sillä kansallisessa yrityskauppa- ja valvonnan tutkimuksen kohteena ovat nimenomaan yrityskaupan kilpailuvaikutukset Suomen markkinoilla.

Sen sijaan ehdotettu otto-oikeus herättää runsaasti kysymyksiä ja kritiikkiä. Otto-oikeuteen liittyy muun muassa huoli siitä, että lisääntyvä epävarmuus vaikuttaisi jopa pääomasijoittajien sijoitushalukkuuteen tai johtaisi siihen, että yritykset jättävät yrityskauppoja kokonaan tekemättä. Otto-oikeuteen liittyvä epävarmuus saattaisi näin ollen estää myös sinänsä hyödyllisten yrityskauppojen toteutumisen.

Otto-oikeus myös lisäisi yritysten kustannuksia. Kustannuksia aiheutuisi ensinnäkin silloin, kun viranomaisen otto-oikeuden perusteella vaatisi kauppaa ilmoitettavaksi. Lisäksi kuluja aiheuttaisi se, että yritysten tulisi – käytännössä usein ulkopuolisen neuvonantajan avulla – arvioida, tuleeko viranomaisen todennäköisesti käyttämään otto-oikeuttaan. Vaikka ehdotettu otto-oikeus todennäköisesti lopulta kohdistuisikin marginaaliseen osaan kaikista yrityskaupoista, sen vaikutukset yritysten kannalta ulottuisivat laajemmalle. Käytännössä kaikissa yrityskaupoissa, joissa otto-oikeuden käytön edellytykseksi asetettu liikevaihtoraja ylittyisi, tulisi huomioida mahdollisuus otto-oikeuden käytölle.

Suhteellinen yksimielisyys vallitsee kuitenkin sen suhteen, että ennustettavuuden ja oikeusvarmuuden vuoksi otto-oikeuden käytölle tulisi vähintään asettaa tiettyjä reunaehtoja. Ajallista rajoitusta otto-oikeuden käyttämiselle pidetään perusteltuna. TEM:n arviomuistion mukaan kyseinen ajanjakso voisi olla esimerkiksi 3 kuukautta yrityskauppaa koskevan sopimuksen tekemisestä, määräysvallan hankkimisesta tai julkisen ostotarjouksen julkistamisesta. Myös otto-oikeuteen liittyvä mahdollisuus vapaaehtoiseen ilmoittamiseen nähdään tarpeellisenä. Tällöin hyväksyntä yrityskaupalle voitaisiin saada ennen järjestelyn toteuttamista ja siten vähentää osaltaan yrityksille aiheutuvaa epävarmuutta.

Yksi merkittävä kysymys yritysten kannalta koskee otto-oikeuteen liittyvää KKV:n oikeutta vaatia tutkittavaksi, ja sitä kautta tarvittaessa puuttua, jo täytäntöönpanotuihin yrityskauppoihin. KKV voisi tällöin viime kädessä vaatia purettavaksi jo täytäntöönpannun kilpailulle haitallisen yrityskaupan. Vaikka todennäköisyys siihen, että otto-oikeutta käytettäisiin jo täytäntöönpanotuihin yrityskauppoihin tulee todennäköisesti olemaan pieni, yrityksille se kuitenkin aiheuttaisi lisää epävarmuutta.

Sidosryhmien kuulemisen perusteella otto-oikeutta koskeva ehdotus on siten vielä monien käytännön yksityiskohtien osalta yleisellä tasolla. TEM:n mukaan se tulee valitsemaan etenemistavan asiassa saatujen lausuntojen ja muun jatkovalmistelun perusteella. Mikäli uudistus etenee, päätettäviä kysymyksiä tulee vielä liittymään niin ajalliseen rajaukseen otto-oikeuden käytölle kuin vapaaehtoiseen ilmoittamiseen liittyviin yksityiskohtiin.

Mitä tarkoittaa yritysten kannalta

- Yritysten on tärkeää kiinnittää huomiota toimintaansa entistäkin enemmän viranomaisten tutkimuksen aikana johtuen menettelysäännösten rikkomisesta määrättävästä seuraamusmaksusta. Oikeiden toimintamallien määrittämisessä hyvä sisäinen ohjeistus on avainasemassa.
- Toimialajärjestöillä ja niiden jäsenillä on riski joutua vastaamaan aiempaa suuremmista seuraamusmaksuista.
- Seuraamusmaksun laskeminen on läpinäkyvämpää, mikä parantaa oikeusvarmuutta, mutta samalla helposti tarkoittaa aiempaa korkeampia seuraamusmaksuja.